

رفتارهای پرخطر در ارتباط جنسی

حجب و حیای معمول در جامعه ما سبب شده که سطح اطلاعات عمومی درباره بیماری‌های جنسی پایین باشد. این آگاهیهای اندک بخصوص در میان جوانان ممکن است سبب خطرات بیشتر شود و از همین رو مناسب است که برخی از این موارد برای عموم آنان توضیح داده شود تا با پیشگیری از انجام رفتارهای پرخطر سلامت جامعه تهدید نشود. دانستن چنین هشدارهای ضروری‌ای، برای والدین و حتی همسران نیز مفیدند.

باکتری‌هایی که منجر به نازایی می‌شوند

انواع و اقسام ویروس‌ها، باکتری‌ها و انگل‌ها می‌توانند از طریق تماس جنسی از فردی به فرد دیگر منتقل شوند. متأسفانه برای انواع بیماری‌های مقاربتی ویروسی مثل هپاتیت، هرپس، HPV و ... درمان‌های ضدویروسی خیلی مشخص و موثری وجود ندارد اما عفونت‌های باکتریایی درمان‌شان آسان‌تر است البته به شرطی که به موقع تشخیص داده شوند. درکل شایع‌ترین بیماری‌های آمیزشی انواع باکتریال آن هستند. از شایع‌ترین بیماری‌های باکتریال نیز می‌توان به گنوکوک (عامل سوزاک) و کلامیدیا اشاره کرد. این بیماری‌ها علائم زیادی ایجاد نمی‌کنند. در نتیجه فرد ممکن است مبتلا شود اما متوجه آن نشود. علائم آنها معمولاً به صورت ترشح خفیف، سوزش ناحیه تناسلی و دردهای لگنی است که اگر زود تشخیص داده شوند به راحتی با استفاده از آنتی‌بیوتیک‌های معمولی قابل درمان هستند. موضوع مهم در مورد این دو بیماری ایجاد عفونت رحمی است که در خانم‌های جوان باعث نازایی می‌شود. در واقع چون علامت‌های پر سر و صدایی ندارند ممکن است اصلاً فرد متوجه آن نشود و برای درمان مراجعه نکند. در نتیجه این میکروب‌ها می‌توانند به تدریج از نواحی پایین‌تر به نواحی بالا یعنی به رحم و لوله‌های رحمی انتقال پیدا کنند و منجر به چسبندگی و نازایی شوند. پس تشخیص به موقع این دو بیماری اهمیت زیادی دارد.

سیفلیس هنوز شایع است!

بیماری سیفلیس که نامی نسبتاً آشنا دارد از دیگر عفونت‌های باکتریال جدی دیگر است که می‌تواند از راه ارتباط جنسی منتقل شود. در واقع سیفلیس برخلاف تصور بعضی‌ها اصلاً ریشه کن نشده و هنوز خیلی شایع است. در گذشته که آنتی‌بیوتیک‌ها محدودتر بودند سیفلیس هم خیلی شایع‌تر بود. خوشبختانه میکروب سیفلیس نسبت به آنتی‌بیوتیک خیلی حساس است و درمان اصلی آن پنی‌سیلین است. سیفلیس کاملاً قابل درمان است اما اگر فرد مبتلا، متوجه آن نشود می‌تواند بسیار خطرناک باشد. این بیماری ممکن است خود را در مراحل اولیه نشان ندهد و فقط به صورت یک جوش کوچک دیده شود اما مراحل دوم و سوم آن بسیار خطرناکند و مرحله سوم می‌تواند کشنده باشد. طوری که در سیستم عصبی مرکزی، مغز، مفاصل و ... عوارض شدید ایجاد می‌کند.

ویروس سرطان‌زا، در مردان و زنان، هر دو

یکی دیگر از ویروس‌های جدی و شایع به خصوص در افرادی که تعداد دفعات تماس و تعداد شریک‌های جنسی‌شان زیاد است، ویروس زگیل تناسلی یا HPV است. افراد زیادی به این ویروس مبتلا هستند اما ممکن است علائم کلینیکی یا ضایعه پوستی مشخصی نداشته باشند. در نتیجه این ویروس خیلی راحت از طریق تماس جنسی منتقل می‌شود. ممکن است این بیماری به صورت یک زگیل تناسلی معمولی تظاهر کند که از طرق مختلف از جمله سوزاندن، فریز کردن و ... قابل درمان است اما متأسفانه در درازمدت می‌تواند بسیار خطرناک باشد.

بعضی از انواع این ویروس در خانم‌ها خطر ابتلا به سرطان‌های گردنه رحم را به شدت بالا می‌برد طوری که تا به حال به عنوان شایع‌ترین و مهم‌ترین علت سرطان گردنه رحم شناخته شده است. این ویروس نه تنها در خانم‌ها بلکه در آقایان نیز می‌تواند منجر به انواع سرطان‌های دستگاه تناسلی شود. برای همین باید در مورد درمان و اقدامات پیشگیری اقدامات لازم را انجام داد.

تبخال تناسلی درمان قطعی ندارد

ویروس مهم و شایع دیگری که می‌تواند از طریق تماس جنسی منتقل شود «هرپس» یا همان ویروس تبخال است که باعث بیماری تبخال تناسلی می‌شود. علائم آن نیز مانند تبخال روی سایر اعضای بدن است. به این صورت که در ناحیه تناسلی یک جوش دردناک ایجاد

می‌شود و معمولاً یک هفته تا ۱۰ روز طول می‌کشد تا خود به خود بهبود یابد. این بیماری مانند تبخال لب درمان قطعی ندارد و اگر فرد یک بار به آن مبتلا شود بیماری هر چند وقت یکبار عود می‌کند.

نکته مهم اینکه حتی وقتی فرد مبتلا تبخال ندارد هم می‌تواند ویروس را از طریق ترشحات تناسلی به فرد دیگر انتقال دهد. همچنین اگر خانمی مبتلا باشد و باردار شود این ویروس خیلی راحت به جنین منتقل می‌شود و عوارضی را در نوزاد ایجاد می‌کند. بیماری‌های تناسلی غیر از اینکه روی دستگاه تناسلی تاثیر می‌گذارند سیستم تولید مثل و باروری انسان را نیز مختل می‌کنند. لازم به ذکر است که ویروس ایدز و هپاتیت B نیز می‌توانند از مادر به جنین منتقل شوند.

واکسن هپاتیت B فراموش نشود!

از خانواده ویروس‌ها بعد از HIV که در صدر است، ویروس هپاتیت B هم می‌تواند از طریق تماس جنسی منتقل شود البته اگر فرد واکسن هپاتیت B نزده باشد. حتی اگر فرد مبتلا، علائم مربوطه از جمله زردی یا یرقان هم نداشته باشد می‌تواند ناقل این بیماری باشد. واکسن هپاتیت B در حال حاضر در ایران به صورت معمول برای همه کودکان زده می‌شود اما کسانی که بیشتر از ۲۲ سال دارند ممکن است در کودکی این واکسن را دریافت نکرده باشند بنابراین می‌توانند به مراکز بهداشتی درمانی مراجعه کنند و این واکسن را تزریق کنند. دیده شده که هپاتیت C و A نیز از طریق تماس جنسی می‌توانند منتقل شوند اما احتمالش خیلی کمتر از هپاتیت B است و خیلی به ندرت اتفاق می‌افتد.

انگل‌ها هم می‌توانند باعث نازایی شوند

تریکوموناس واژینالیس یا تریکومونیاژیس نوعی انگل تک‌یاخته است که از طریق ترشحات تناسلی منتقل می‌شود. این انگل معمولاً در آقایان علامتی ایجاد نمی‌کند اما در خانم‌ها می‌تواند باعث ترشحات شدید، دردهای لگنی و ناراحتی‌های دیگر شود و اگر درمان نشود می‌تواند منجر به عوارض درازمدت روی سیستم تولید مثل و نازایی شود. شپش عانه از دیگر انگل‌هایی است که می‌تواند از طریق ارتباط جنسی منتقل شود. به این صورت که اگر فرد روی موهای ناحیه تناسلی مبتلا به شپش باشد به راحتی می‌تواند آن را به فرد دیگر منتقل کند. گال یا جرب نیز نوعی عامل انگلی است و اگر فرد به این بیماری پوستی مبتلا شود می‌تواند با تماس جنسی آن را به فرد دیگر منتقل کند.

کلیه افرادی که از نظر جنسی فعال هستند برای پیشگیری از انتقال ایدز و سایر بیماری‌های آمیزشی باید آموزش کافی در خصوص تماس جنسی سالم و ایمن و استفاده از کاندوم را دریافت کنند.

عوامل بروز رفتارهای پرخطر جنسی در خانواده

فضای خانوادگی پرتنش و آشفته و ناسازگاری والدین با یکدیگر یا فرزندان، جدایی پدر و مادر، حمایت ناکافی از فرزندان، خجالت و کم‌رویی شدید یا خشونت و رفتارهای پرخاشگرانه، هیجان‌خواهی، اختلالات روانپزشکی همچون بیش‌فعالی، افسردگی دو قطبی و اختلال شخصیت، وضعیت اقتصادی نامناسب خانواده، نداشتن برنامه‌های مناسب برای اوقات فراغت و گرایش به مصرف مواد محرک و روانگردان‌ها با بروز رفتارهای پرخطر و ابتلا به اچ‌آی‌وی ارتباط نزدیکی دارد و خانواده‌هایی که بر رفتارهای فرزند خود در دوران نوجوانی و جوانی نظارت ندارند یا در مقابل، فرزندان خود را به شدت و بیش از حد کنترل می‌کنند زمینه را برای رشد آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جنسی آماده می‌کنند.

افراد پرخطر و در معرض خطر جامعه

زنان خیابانی، مصرف‌کنندگان تزریقی مواد مخدر و همسرانشان، زندانیان و همسرانشان، نوجوانان در بحران بلوغ، کودکان کار، سربازان دور از خانه و جوانان با روابط جنسی متعدد و همسرانشان در گروه افراد پرخطر و در معرض خطر قرار دارند.

از عوامل افزایش دهنده خطر ابتلا به ایدز و عفونت‌های آمیزشی در ایران می‌توان به ارتباط جنسی محافظت نشده یعنی تماس‌های جنسی بدون کاندوم، تماس جنسی با خشونت و زور (تجاوز)، تماس جنسی از طرق غیر معمول و غیر بهداشتی مانند تماس جنسی در دوران قاعدگی و ابتلا به عفونت‌های آمیزشی همچون سوزاک و سیفلیس و تبخال و زگیل تناسلی اشاره کرد.

زنان در مقایسه با مردان در خطر بیشتری قرار دارند

احتمال انتقال بیماری ایدز از مرد به زن چندین برابر بیشتر از زن به مرد است و این تفاوت بین ۳ تا ۲۰ برابر برآورد شده است. در نتیجه زنان در خطر بیشتری قرار دارند. زنان خیابانی کم سن و سال نیز چون دستگاه تناسلی شان هنوز رشد کافی نداشته در حین روابط خراشیدگی، پارگی و خونریزی بیشتر دارند و استعداد ابتلا به عفونت های آمیزشی و ایدز در آنان بیشتر از سایر گروه های سنی است. از سوی دیگر این افراد از آنجایی که جوان تر هستند تعداد بیشتری های جنسی بیشتری دارند و به دلیل سن پایین از آگاهی و آموزش کمتری برخوردارند و حتی با یکبار تماس جنسی بدون کاندوم خطر ابتلا وجود دارد. بنابراین متخصصان می گویند در هر نوع رابطه جنسی استفاده از کاندوم به عنوان یک وسیله پیشگیری کننده همواره باید رعایت شود.

لزوم ترویج استفاده از کاندوم

باید تاکید شود که استفاده از کاندوم در افراد مبتلا به ایدز صرفا به منظور محافظت دیگران نیست. بلکه استفاده از آن مانع ورود عوامل جدید بیماری را به بدن فرد مبتلا شده و در نتیجه از ابتلا به سایر انواع ایدز (انتقال مجدد ایدز) و سایر عفونت های آمیزشی پیشگیری می کند.

خطر انتقال مجدد ایدز بین زوجین به ویژه همسرانی که هر دو مبتلا به ایدز هستند همواره مطرح است و توصیه می شود تمامی زن و شوهر های مبتلا در تمامی ارتباطات جنسی از کاندوم استفاده کنند. اگر کاندوم همیشه و درست استفاده شود اثر بخشی بالایی در پیشگیری از ابتلا به ایدز و بیماری های قابل انتقال از طریق تماس های جنسی و بارداری دارد.

نقش مخدرها و مشروبات الکلی در انتقال ایدز

رابطه جنسی در ازای دستیابی به مواد مخدر یکی از نکاتی است که در زنان بیشتر دیده می شود باید بدانید مصرف مشروبات الکلی، روان گردان ها و سایر مخدرها باعث کاهش سطح هوشیاری و از دست دادن خویشتنداری و اختلال در قدرت تصمیم گیری می شود. این مواد به روی تخیلات و تمایلات جنسی تاثیر می گذارد و فرد را به اوج میل جنسی می رساند و در صورت مصرف، فرد قادر به تصمیم گیری درست برای حفظ سلامت خود نخواهد بود و بیشتر تماس های جنسی، بدون استفاده از کاندوم خواهد بود به خصوص اگر مواد محرک به صورت گروهی و در انواع پارتی ها مصرف شود. لازم است بدانید مخدرها پس از مدتی باعث کاهش قدرت جنسی می شوند اما همچنان محرک میل جنسی هستند.

اصلی ترین راه های پیشگیری

۸۰ درصد راه انتقال ایدز در سطح جهان از طریق تماس جنسی گزارش شده است و آموزش پیشگیری باید مطابق با سطح اطلاعات افراد و از اواخر دوره دبستان و در دختران به دلیل پیدایش سریعتر بلوغ کمی زودتر از پسران شروع شود. در حال حاضر مهمترین راه پیشگیری استفاده از کاندوم در انواع تماس های جنسی است و خویشتنداری و به تاخیر انداختن اولین رابطه جنسی تا زمان ازدواج با همسر و وفاداری زوجین به یکدیگر از اصلی ترین شاخص های مهار انتشار بیماری ایدز در ایران است و توصیه بر این است که والدین به جای آنکه با فراهم کردن تمام امکانات و خواسته های رفاهی فرزندان بخواهند از رفتارهای پر خطر آنها پیشگیری کنند بهتر است وقت بیشتری را با فرزندان خود بگذرانند، با آنها صحبت کنند، محبت خود را زیادتیر به آنان ابراز نمایند و احترام بیشتری برای فرزندان خود قائل شوند.

افراد پرخطر جنسی به کجا مراجعه کنند ؟

اچ، آی، وی و ویروس نقص ایمنی بدن انسان است. این ویروس عامل ایجاد ایدز است. زمانی که ویروس ایدز وارد بدن فرد می شود، سیستم دفاعی بدن ضعیف می شود و توان مقابله با هیچ نوع از میکروب های بیماریزا و عفونی را ندارد. در این حالت فرد به دلیل ضعف سیستم ایمنی به مجموعه ای از بیماری های مختلف و مهلک مبتلا می شود و در نهایت جان خود را از دست خواهد داد. اما خبر خوش آنکه افرادی که به موقع تحت مشاوره و درمان قرار گیرند با دریافت داروهای جلوی تکثیر ویروس ایدز در بدن آنان گرفته می شود و فرد با مصرف مداوم و مرتب داروهای تجویزی همچون سایر افراد سالم عمر طبیعی خواهد داشت.

تهیه و تنظیم: مرکز بهداشت و درمان دانشگاه گیلان